అద్దరూపాయ

"అలాటిలాటాడదాన్ని కాను మేస్త్రీరీ
నే నద్దురూపాయ డబ్బులకీ రాను మేస్త్రీరీ"
సందులో ఎవరో పాడుకుంటూ పోతున్నారు.
అదివిని

ఇంటి ముంజూరులో పొయ్యి ముందు కూర్చుని - కర్ర తెడ్డుతో - ఉడుకుతున్న నూకల పదును చూస్తున్న - బూరమ్మ చివ్వున తల ఎత్తింది!

పొద్దువాలు ఎండకు కళ్ళు చిట్లించింది.

పరశురాముడు వాకిట్లో వేప చెట్టుకింద నులకమంచం మీద తల కనిపించేలా పడుకుని వున్నాడు. అతనికి మూడు రోజులుగా జొరం. ఓ అరగంట పేల్చేస్తోంది. ఓ గంట చెమటలు. వీర్రాఘవులు మాత్రలు యిచ్చాడు. కషాయం అనుపానంగా వేసుకోమన్నాడు. అభిమానంగా వస్తున్నాడు. చూస్తున్నాడు. 'తగ్గిపోద్దే బూరీ' అంటూ ధైర్యం చెపుతున్నాడు. 'అదే ఆ బామ్మర్ది సుబ్బారావు బాబయితేనా - ఇంటికి రాడు. డబ్బులియ్యాపోతే మందు పనిచెయ్యదే - అంటాడు - అనుకుంది.

పరశురాముడు కదుల్తొండటం చూసి, వాకిట్లోకి వచ్చింది. ఆమె అలికిడికి - గుంజకు కట్టిన గొర్రె - అటూ యిటూ కదిలింది. దాని ముందు నాలుగు పరకలు వేసింది.

"లెగిసావేటి?" అంది మొగుడు గుడ్డ మిటకరించి చూస్తుంటే.

"పుగాక్కట్టా - " అంటూ సణిగాడు.

"ఏటీ-" అంటూ దీర్ఘం తీసింది.

"పొద్దుట్నించి - నాలిక పీక్కుపోతందే - బూరీ"

"సిమ్మాచెలం నాకు రంకు మగడు - రాయే బుల్లీ అంటూ సేతిలో యెడతాడు - పుగాక్కట్ట-"

"ఏటా - సవ్వాదానం?" విసురుగాలేచి కూర్చున్నాడు.

"ఏటీ - నానేటన్నానేటంట?"

"ఛత్-నంజికానా-ఒక్కరోజు పాటుకెల్లాపోతే - ఎయ్యో పఁరాకులు బడాల గాని - ఎండగట్టేత్తే ఎలాగా-?

"ఓసోసి పవురుసం - నానో పని జెప్తాను - సెయ్యి"

అనుమానంగా ఆమె వేపు చూసాడు.

"ఎల్లి - ఆ ముసలయ్యను అద్దరూపాయ యిమ్మని అడిగి తెచ్చుకో-" అంది గొంతు తగ్గించి.

"నీయవ్వ - యింకా యిసయం మరిసిపోవటే!"

"అణనా- బేడానా? అద్దరూపాయ తక్కువేటి?"

"పోనీలేయే - ఆ యెదవ లేం మేడలూ, మిద్దెలూ కడతారా మన అద్దరూపాయతో"

"అడేటి కడితే మనకేటి? కట్టకపోతే మనకేటి? ఇయ్యాల ఆ అద్దరూపాయ లేకపోతే పొయి మీదకు ముంత ఎక్కదు - నీకు పుగాక్కట్ట అమరదు -" అంది.

గుర్రుగా చూసి చూసి అన్నాడు పరశురాముడు.

"అయితే పుగాక్కట్టకీ - దానికీ పూటా యెడతావా?"

"ఆ - అంతే -" అంటూ ముంజూరులోకి వెళ్ళబోయింది.

"సిత్తకార్తినంజికానా ఎంత గీరువాణవే" అంటూ తిట్లులంకించుకున్నాడు. బూరమ్మ కూడా మాటకి మాట కలిపింది.

"ఏటఁరా - అలా మొగుసుకు పోతున్నారూ?" అంటూ వచ్చింది మంగమ్మ. ఆమెది పొరుగిల్లు.

"రా పిన్నీ - రా - సూడీ నంజ పొగాక్కట్టక్కూడా లేదంటంది - నాలిక పీక్కుపోయి సత్తన్నానూ -" అన్నాడు.

"అదేటే బూరీ -" అంది మంగమ్మ.

"ఈ యిరక తరకల సచ్చినాడు ఓదానికొకటి సెపతాడు. నాన్సెపతాను - యిను" అంది బూరి.

"ఇయ్యాల్టికి నాలుగోరోజు - ఆ 'ఉల్లోళ్ళ' అన్నదమ్ములులేరా - ఆళ్ళకి అరక గట్టడానికో మనిషి తక్కువయాడు - ఈడిని పిలిసారు. సంకలెగరేసుకుంటూ మరీ ఎల్లాడు, ఎంతిస్తావేటని నిసుపు సేసుకోవాలగందా - ఊళ్ళో కూలెంతుంటే అంతిస్తాడను కున్నాడు."

"లేదు - నేనడిగాను - ఆళ్ళు అలాగే యిత్తానన్నారు."

"అట్టాగా - ఊరు ఊరంతా మూడు రూపాయల కూలి వట్టుకొత్తే - ఈయనగోరు రెండున్నర సేతిలో యెడితే- అదే సాలనుకొని సక్కా వొచ్చాడు-"

"నాకు తెలలేదు పిన్నమ్మా-"

"పోనీ - యెల్లి ఆడగలేకపోయావూ?" అంది మంగమ్మ.

"అదీ అలాగడుగు-" అంది బూరమ్మ.

"మూడు రోజులయిపోయిందప్పా! ఆళ్ళు రెండున్నర యిత్తామన్నారు. నాను అలాగొప్పుకున్నాను-" అన్నాడు పరశురాముడు సణుగుతూ-

"ఓరి సాతకాని నాయంలా నిముసాని కో వూట సెపతావు తూ సిగ్గులేన్నాయలా"

మరో మనిసి ముందు అలా తీసిపారేసేసరికి పరశురాముడికి సర్రుమంది. అమాంతంగా లేచి, తన కర్రను తీసుకుని గబగబా నాలుగడుగులు వేసాడు.

"యేమారం యెవ్వారం సేసుకురాక - అడిగీదేదో తిన్నగా అడుగు - ఒల్లంతా వుండగా నోటి మీద కొట్టరు-" అంది బూరమ్మ.

ఆ మాటలతో మరో నాలుగడుగులు గబగబా వేసాడు. స్వతహాగా పరశురాముడు మెతక. దానికి తోడు మూడు రోజుల నుంచి లంఖణాలేమో - వీధిలోకి వెళ్ళేసరికే - చల్లబడి పోయాడు. కాళ్ళు దిగలాగేస్తున్నాయి. మనిషి తూలుతున్నాడు.

మానేద్దామా - అనుకున్నాడు

'ఛత్ - అద్దరూపాయ పట్టుకెల్లకుండా యింటికెల్లను - ఆడనంజకి లోకువయిపోతాను' - అనుకునేసర్కి మరో నాలుగు అడుగులు పడ్డాయి.

అతను కప్పుకున్న పచ్చుటం ఎన్నో ఏళ్ళ సేవతో మురికి బట్టి బరువెక్కి పోయింది. దాని బరువు మరింత పెరిగినట్లుగా అనిపిస్తోంది. నెమ్మదిగా నడుచుకుంటూ ఉల్లి ముసలయ్య యింటికి చేరుకున్నాడు. అప్పటికి దీపాలు పెట్టేసారు.

ముసలయ్య వాకిట్లో మంచం మీద కూర్చుని చుట్ట కాల్చుకుంటున్నాడు. అతని చివరి తమ్ముడు నూకరాజు రాట దగ్గర కూర్చుని పలుపు పేనుతున్నాడు. చిట్టు కలుపుతూ ఎడ్లకి కుడితి పెడుతోంది దాలమ్మ. ఇద్దరు పిల్లలు నట్టి వాకిట్లో మంచం మీద కూర్చుని సత్తుగిన్నెలో అన్నం తింటున్నారు. 'మజ్జిగ వాడకం' కుర్రాడొకడు వచ్చి - అల్యూమినియం కారేజీతో - దాలమ్మ చేయి తీరిక అవటం కోసం - ఎదురు చూస్తున్నాడు. వసారాలో ఇద్దరు మగాళ్ళు చేరి ఊసులాడుకుంటున్నారు. ఆ యింటి రెండో కోడలు పిడకలు వలిచి ఒబ్బిడి చేస్తోంది.

నలుగురుండటంవల్ల, గొడ్డూ గోదా ఉండటం వల్ల, యిల్లూ వాకిలీ శుభ్రంగా ఉన్నాయి. కళ్ళాపి జల్లి వాకిట్లో ముగ్గుపెట్టారు. పచ్చి మన్ను యిటికలతో విశాలంగా కట్టిన యింటి అరుగులు నున్నగా అలికారు. ఎర్రమన్ను మెత్తి, దానిమీద సున్నపు

బొట్లు పెట్టి అలంకరించారు. ఆ యింటి ఆడవాళ్ళు పొలాలకు వెళ్ళకుండా యింటి మీదే తమ శ్రమనంతటినీ పెడుతూండటం కనిపిస్తోంది. మధ్యగదిలో నేల మీద వున్న రోట్లో ధాన్యం దంచుకుంటూ, ఆ గదిలోనే గోడ వెంబడే కట్టిన చెక్క అటక మీద నున్నగా తోమిన యిత్తడి సామాను వచ్చేవాళ్ళ కళ్ళబడేటట్టు పెట్టుకున్నారు. ఆ యిత్తడి సామానులో, దాలమ్మ చేస్తున్న అణావడ్డీ వ్యాపారంలో పట్టిన సామాను కూడా ఉంది.

వచ్చి - వాకిట్లో నిలబడ్డ పరశురాముడి వేపు చూసి -

"ఎవరదీ -" అన్నాడు ముసలయ్య.

"అంత కాపట్టం లేదా ముసలయ్యా- నానూ - పరశురాముడిని"

"నువ్వంట్రా - రా - రా" అన్నాడు ముసిలయ్య -

"ఈ మట్రేదలకేంగాని - నువ్వు అద్దరూపాయ కురదలా పెట్టావు - అదియ్యి."

"ఎవర్నునుకుని ఎవర్నడుగుతున్నావు-నాను నీకు బాకీ యెట్టడమేటీ-"

"అవున్లే - నా సొమ్మడేసుకునేవోళ్ళు పురుగులడిపోతారు"

"ఏట్రా - ఏటలా మాటాడతన్నావు-?"

"అయ్యేల - నా సేత పనిజేయించుకుని నాకిచ్చిందెంత"

"రెండున్నరా - రెండు యిడి రూపాయాలూ, రెండు పావలాలూ యిచ్చాను గందా-"

"అయ్యేల - వూళ్ళో కూలెంత?"

"అదేమో - నాకేటి తెల్సూ-"

పలుపు పేనుతున్న నూకరాజు అక్కడి నుంచే అంతా వింటూ తలెత్తి చూస్తున్నాడు- "ఏటది పరుశురాముడూ" అని అరిచాడు.

"నువ్వే - నువ్వే గందా - నాయింటికొచ్చి నన్ను-అరక గట్టమన్నావూ - సెప్పు-అయ్యేల నువ్వేటన్నావూ?"

"ఏటన్నానూ?"

"నీ కెందుకు గురుతుంటాదీ - నువ్వేటన్నావో మీ అన్నకి సొప్పు"

"ఏటన్నావు - నూకరాజూ -" అన్నాడు ముసిలయ్య.

ఏటన్నావు - ఊళ్ళో కూలెంతుంటే అంతన్నాను - సరేనన్నాడీ అయ్యగారు -" అన్నాడు నూకరాజు.

"మరిగయితే - అద్దరూపాయ తక్కువేల యిచ్చారు-?

"రెండున్నర యిచ్చాం గదరా-"

"ఊళ్ళో అందరూ మూడు - మూడు రూపాయలు - ఇస్తున్నారు -- ఆ లెక్కన - అద్దరూపాయ - వస్తాది-"

"నువ్వీమాట ఆయేల ఎందుకు సెప్పలేదో-" అన్నాడు నూకరాజు.

"నా కాయేల తెలలేదూ-"

"అట్టాగా - అయితే యిచ్చిందట్టుకెల్లావు - అంతే - ఎల్లెల్లు" అన్నాడు యింకో తమ్ముడు అక్కడికి వస్తూనే -

"ఎందుకెల్లాల? పాటడ్డావోడిని - అప్పన్నంగా యిమ్మనడం లేదు - మీ సొమ్ముడేసుకోవాలని నాకేం లేదు -"

"మాకుందంటావు-"

"అవును - అంటాను - మీరు నలుగురున్నారు - నాలుగెకరాలున్నాయి - అది సాలక సత్తన్నారు - పాలమ్ముతారు - పెరుగమ్ముతారు - అణాకి అణా వడ్డీలు లాగుతారు - అందుకే - అందుకే-"

"ఏటేటీ - ఏటా మాటలూ-? ఇంటి మీద బడి నానా మాటలూ అంటే - అద్దరూపాయ సేతల యెట్టి సాగనంపు తారనుకున్నావేటీ-? ఓసోసి యిక్కడెవులూ గాజులు తొడిగించుక్కూచోలేదు - యెల్లెల్లు" అంటూ తన గాజుల చేతులు ఊపుకుంటూ మీద మీదకి వచ్చింది దాలమ్మ.

ఆ కుటుంబంలో ప్రతీవాళ్ళు ఏదో ఒకటి అంటున్నారు.

పరశురాముడు ఏదో అంటున్నాడు.

"ఏల్తావా - నాలుగు తగల్నియ మంటావా?" అన్నాడు నూకరాజు

అంతే - ఆ పళంగా కఱ్ఱ ఎత్తాడు.

"నంజికొడకల్లారా! ఒక్కడిని సేసిమీదడిపోతారా - నా అద్దరూపాయ యివ్వకపోతే - పుచ్చెలు లేచిపోతాయి" - అన్నాడు.

అందరూ ఒక్కసారి అతని మీద పడ్డారు.

అసలే జ్వరం మీద వున్నాడేమో - ఎలా తగిలిందో - తల మీద దెబ్బ తగిలింది. రక్తం చూసేసరికి ఎక్కడి వాళ్ళు అక్కడే ఆగిపోయారు.

పరశురాముడు కుప్ప కూలినట్టు పడిపోయాడు.

2

కాకినాడ సినిమా హాళ్ళ వీధి.

రెండవ ఆట విడిచి పెట్టారు. జనాలను యిళ్ళకి దిగబెట్టి వచ్చిన రిక్షా వాళ్ళూ-బేరాలు వెదుక్కుంటూ నిద్రతో నోరు పెద్దచేసి ఆవలిస్తున్న స్త్రీలూ - అనేక రకాల రాత్రి మనుషులతో సందడిగా వుంది 'యెంకటేశ్వర్లూ యేవన్ హోటేలు'

పెద్ద సైజు యిడ్లీ ప్లేటుని గోనెగుడ్డతో దించి ఇడ్లీలు తీస్తున్నాడు ఒకడు. ఎవరో వేసిన బూతు ప్రశ్నకు అంతకంటె బూతుగా సమాధానాలు చెపుతున్న ఒకావిడ - మధ్య మధ్యలో రోడ్డుమీద ఎవరయినా వెళ్తూంటే బయటకు వచ్చి పమిట తీసివేసుకుంటోంది.

"యీ లంజలు నా కొట్లోనే దుకాణం యెట్టేసాలాగున్నారు" - నల్లగా మురికిదేరిన కర్ర టేబిలుమీద మోచేతులు ఆన్చుకుని కూర్చున్న అప్పారావు విసుగ్గా అంటున్నాడు.

అక్కడున్న కొందరు నవ్వారు.

"నీ బేరం కన్నా సవకే మామా - నాబేరం!" అందామె.

"సవకగాకేమే - పెట్టుబడి లేని బిజినెస్సు నీది-"

ఇంతట్లో - ఆ హోటల్లోకి వచ్చిన మనిషిని చూసి - అందరూ అటు తిరిగారు.

"సుబ్బారావు బవన మంట - ఎక్కడుంది బాబయ్యా?" అంటూ అందరి వేపూ చూసాడు ముసలయ్య.

ఆందోళనతో - భయంతో - అతను దెబ్బతిన్న పక్షిలా ఉన్నాడు. చెంగులు దోపి కట్టిన పంచె, గుడ్డ బనీనులతో అతను అక్కడివాళ్ళ కళ్ళకి పరాయిగా ఉన్నాడు. ఆ సమయంలో అలాంటి చోట కాస్తంత చిత్రంగా ఉన్నాడు.

"ఏవూరి నీది కాపూ?" ఒకతను అడిగాడు.

"సింగారం - బాబయ్య"

"యింత మాపు - బయలెల్లావు - ఏటికత?" ఆ ప్రశ్నకి ముసిలయ్య జవాబు చెప్పలేదు. అదేదో అడగరాని ప్రశ్న అయినట్టు అతను తృళ్ళిపడటం కొందరు గమనించారు.

"మామది - గట్టి ఒళ్ళే" అంది ఒకామె.

"ఏయ్ నంజల్లారా - నా పేసింజర్ల మీదకొస్తే కాళ్లిరగదంతా! యేం కాపూ-యేడేడి యిడ్లీ ఉన్నాయి - రెండు ప్లేట్లు లాగిస్తావేటి?" అన్నాడు ఓనరు అప్పారావు.

పొద్దుట ఎప్పుడనగా తిన్న తిండి - ముసిలయ్యకు గుర్తుకొచ్చింది ఆకలి. ఓ బల్ల మీద చతికిలబడ్డాడు. 'ఎవురి మొహం చూసానో-కూళ్ళు తినేయేలకి 'గొడవయింది' అనుకున్నాడు.

'యేడేడియ్యి - రెండే పేట్లు!' అరిచాడు అప్పారావు.

"సుబ్బారావు బవనం యేడుంది బాబూ!" మంచినీళ్ళు తాగాక అడిగాడు.

"ఏ సుబ్బారావు కాపూ?"

"సినితిరుపతి సిన్నారావు బాబుగోరు అందల ఉంటారంట - అందల అందరూ పెద్ద పెద్దోళ్ళుంటారంట-"

"నాతోరామామా - సూపిస్తా" అంది ఒకామె.

"నోరుముయ్యేహే - నీ యవ్వ" అని ఆమెని కసిరాడు. ఆమె ఏదో గొణుక్కుంటూ బయటకు వెళ్ళింది.

"సిన్నారావు బాబా - ఆరెవరు?"

"సినతిరపతి అంటన్నాడుగదా - సిన్నారావు బాబు తెల్దా?" ఒకతను అన్నాడు.

అప్పారావు అయోమయంగా చూసాడు.

"మా సింగారం ఓట్లన్నీ ఆరియ్యే -అరేం సెపితే దానికే యేత్తాం! - ఓసుట్టు సుత్తీ కొడవలన్నారు - యేసాం! ఓసుట్టు కాడెద్దులు అన్నారు - ఓ సుట్టు తెల్లజెండా అన్నారు - మల్లీ యీ మద్దిన ఆవూ దూడా అంటన్నారు - అరు తెలవదా?" కాస్తంత ఆశ్చర్యంగా అడిగాడు ముసిలయ్య.

"ఆరితో నీకేటి పని?" ఒకతను ఆరా తీసాడు.

ముసలయ్య జవాబు చెప్పక పోయేసరికి అతను ముసలయ్య నడుం చుట్టూ చూసాడు. ఎత్తుగా ఏమీ కనపడలేదు. అతను టీ తాగేసి వెళ్ళిపోయాడు.

కొంతసేపు తర్జన భర్జనలు జరిగాక - ఒక కుర్రాడు అన్నాడు - "తిన్నగా యీ రోడ్డు కొసా కెల్లిపో - ఎడం వేపు సందంటే ఎల్తే ఓ పెద్ద వీధి వస్తాది - ఆడే ననుకుంటా నువ్వడిగే బంగ్లా ఉంటాది-"

ముసలయ్య చిక్కంలోంచి డబ్బులు తీసి ఒకటికి రెండుసార్లు లెక్కబెట్టి యిచ్చాడు. సిల్లరడబ్బులు బనీనుజేబులో యేసుకున్నాడు.

☆ ☆ ☆

గలీజు గలీజుగా వున్నాయి రోడ్లు.

లారీలు రోడ్ల మీదే ఆపేసి - రిపేర్లు చేసుకుంటున్నారు. కొందరు ఆరుబయట మంచాలు వేసుకున్నారు.

పాలాలమ్మటా పుట్టలమ్మటా అర్ధరాత్రీ - అపరాత్రీ అనకుండా తిరగటం ముసలయ్యకు అలవాటేగాని... ఇలా పట్నంలో ఏ గోతిలో కాలు పడుతుందో - ఏ కుక్క మీదకొస్తుందో - ఏ లారీ మీదకి దూసుకు పోతుందోనని బెదిరిపోతూ నడవటం కొత్తగా ఉంది.

ఆ కొత్తనీ, భయాన్నీ వెనక్కి నెడుతూ అతని మనసు జరిగిపోయిన సంఘటనల మీదా -- వర్తమానం మీదా - భవిష్యత్తు మీదా - కదులుతోంది.

సింగారం గ్రామంలో అందరూ చెప్పుకునే హత్యని అతని తండ్రే చేసాడు. ఆగ్రామంలో గడచిన మూడు నాలుగు తరాలలో జరిగిన ఒకే ఒక హత్య అది.

కన్నతండ్రిని.....మెడలో తువ్వాలు వేసి లాక్కుంటూ వచ్చి...'వదల్రా వదల్రా

బాబూ,.... అంటూ ఇంటి ముందు వాకిట్లో కాళ్ళు పట్టుకుంటున్నా వినకుండా పోటు మీద పోటు పొడిచి చంపేసేడు అతని తండ్రి.

అప్పటికి ముసలయ్య వయసు ఆరేళ్లు....

తాత మొహమూ... తండ్రి మొహమూ.... అతనికి సరిగ్గా గుర్తులేవు. తాత తను ఉంచుకున్నామెకు ఉన్న మూడెకరాలలో ఓ ఎకరం రాస్తున్నాడని విని తండ్రి ఆ పనిచేసాట్ట. అప్పుడు ఊరి మునసబూ కరణమూ....కేసు మాఫీ చేయించే ప్రయత్నం చేద్దామని .... తల్లి వెంట పడ్డారుట.

ఆమె గొల్లుమని ఏడవటం తప్ప ---- భర్తని రక్షించే ప్రయత్నం చెయ్యలేదు. "ఎందుకు చేస్తుందీ - మొగుడు పోతే మొగుళ్లు వంద. బూమి పోతే ఎక్కడ నించి వస్తుందీ-"

అంది సింగారం గ్రామం.

ముసలయ్య తల్లి ఎవరినీ ఖాతరు చెయ్యలేదు -" భూమీ వుండదు - అడూ ఉండడు - మద్దినోళ్ళు - నన్నూ నా పిల్లల్నీ మింగేత్తారు - దేవుడెలా దలిస్తే అలాగవుద్ది -" అంది.

మూడెకరాల మెరక భూమితో నలుగురు మగ, యిద్దరు ఆడపిల్లలతో... ఏ పాట్లు పడిందో.... ఎలా పెంచుకొచ్చిందో -- ఎలా పెళ్ళిళ్లు చేసి పురుళ్ళు పోసిందో -- ఏమైతేనేం - ముసలయ్యకు ముప్పయి తొమ్మిదోయేట నాలుగెకరాల భూమినీ తమ్ముళ్ళనీ, వాళ్ళ సంసారాలనీ అప్పగించి కన్నుమూసింది ఉల్లి అప్పాయమ్మ.

ముసలయ్యకి మాటల చాకచక్యం లేదు. పైసా బెసగనియ్యక పోయినా - పైసా రాబట్టడం కూడా అతనికి చేతకాదు. తల్లి వెనకాల తిరిగి - చెప్పినట్టల్లా చెయ్యటం తప్ప మరేమీ చేసినవాడు కాదు. ఒకే ఒక్కమారు ఒక పెద్దాయనతో రాజమండ్రి బెల్లం మార్కెట్ చూడటాన్కి వెళ్ళాడు. అది తప్పించి అతను పక్కనున్న కాకినాడ కూడా చూడలేదు.

పెళ్ళామూ, మరదళ్లూ కూడా కలిసొచ్చే వాళ్లు గనక ఆ కుటుంబం ఒక కట్టు మీదా, ఒక మాట మీదా నెగ్గుకొస్తోంది.

ఈ నాటికి -- మా కుటుంబం వీధిన పడిపోయింది. అక్కడికీ బండిలో వేసి పరశురాముడిని పట్నం తీసుకువచ్చారు. మనిషి స్పృహలోలేడు. కాకినాడ పెద్దాసుపత్రిలో చేర్చారు. ఆ ఆస్పత్రి, ఆ మేడలూ చూసేసరికి అయోమయం! దెబ్బ ఎలా తగిలిందంటాడు డాక్టరు? ఏం చెపితే - ఏంటో తెలియదు - ఎవరో కొట్టి పడేసారని చెప్పమన్నారెవరో - అలాగే చెప్పాడు.

తమ్ముళ్ళిద్దర్ని ఆస్పత్రిలో ఉంచాడు. దోవలో ఎవరో చెప్పారు... చినబాబుగారు కాకినాట్లో ఉన్నారుట. ఆయన్ని కలుసుకోమని సలహా యిచ్చారు.

చినబాబుగారు తన ముండ యింట్లో దొరకుతాట్ట - దాన్ని సుబ్బారావు బవనమంటారుట.

ముసలయ్యకు పరశురాముడు చనిపోతాడన్న ఊహ కలిగేసరికి కాళ్ళూ చేతులూ చల్లబడుతున్నాయి.

'నా కుటుంబానికే రావాలా యీ ఆపద!' అనుకుంటూ ముసలయ్య చిట్టచివరకి ఆ భవనానికి చేరుకొన్నాడు.

గేటు దగ్గర నిలబడి గొంతెత్తి అరిచాడు.

"బాబయ్యా - సుబ్బారావు భవనం యిదేనా!"

"ఏటా అరుపులు - ఏం గావాల?" అంటూ అరుగుమీద పడుకొని వున్న ఒకతను వచ్చి విసుగ్గా అరిచాడు.

"సిన్తిరపతి - సిన్నారావు బాబుగోరు కావాల బాబయ్యా"

"ఏటా అరిజెంటు?"

"కూంత లేపు బుల్లోడా?" బ్రతిమాలాడు ముసలయ్య.

3

ఆ యింటి ఎత్తరుగుల నాపరాళ్ళు చల్లగా ఉంటాయి. దాని మీద పీట వేసుకుని ఓ పక్కగా కూర్చుని ఉన్నాడు కరణం రామచంద్రమూర్తి. అతని తమ్ముడు మరిడిరాజు తాపీగా చుట్ట కాల్చుకుంటూ కళ్ళు మూసుకుని గోడకి జారబడి కూర్చున్నాడు.

రామచంద్రమూర్తి చేతిలో అద్దంలో తనని తాను చూసుకుంటూండగా మంగలి గెడ్డం గీస్తున్నాడు.

"దండాలు బాబయ్యా-"

గడ్డం కదలకుండా -కళ్ళు కదిపి, వచ్చిన మనిషి ఎవరా అని పరకాయించి గుర్తుపట్టి పైకొచ్చి కూర్చోమని సైగ చేసాడు.

ఆ "మాటకి కళ్లు తెరిచిన మరిడిరాజు వచ్చిన మనిషిని ఎగాదిగా చూసి -" ఏటోయ్ చిల్లుకప్పుల రాజూ - యిలా దిగడ్డావు?" అన్నాడు బిగ్గరగా నవ్వుతూ.

చిలకా అప్పలరాజు ఉడుకుమోత్తనాన్ని బయట పడనీయకుండా, "ఊరుకో మా రాజా! నీకెప్పుడూ యాలాకోలవే!" అన్నాడు మెట్లు ఎక్కి పైకి వస్తూ!

"నీతోటా - యేళాకోళాం-! కొరివితో తల గోక్కోటం గదటోయ్! ఊరు ఊరంతట్నీ నువ్వొక్కడివే అరగంటలో తగలెట్టేసి - చుట్ట కాల్చుకునీ శకునివిగదా -- మా అన్నతో మాటాడ్డానికొచ్చేవంటే - అష్టగ్రహకూటమి వొచ్చినట్టే గదా అని భయం-"

"వాడితోటేంటి అప్పలరాజా - యిలారా-ఏమైనా పనా?" అన్నాడు రామచంద్రం.

"నాకేం పనుంటాది బాబయ్యా - యీదిలో కాపడితే దరిసెనం సేసుకు పోదారని వొచ్చానయ్యా-"

"నిజమే మరి - మొన్నమొన్నేగదా కాళ్ళు యిరగదన్నారు - ఎలాగున్నాయి కాళ్ళు?"

"నువ్వు మాకానోడివి మరిడిరాజా!"

"ఒరేయ్ తమ్ముడూ - నువ్వు లోపలి కెళ్ళు" అన్నాడు రామచంద్రం.

మరిడిరాజు అన్న మాటను ఔదల దాల్చాడు.

"ఇయ్యాల - పెద్దాపురం పయ్యానం లేదా బాబయ్యా-"

"జనం తెలివిమీరిపోతున్నారు - ఎవరిపని వాళ్లే చూసుకుంటున్నారు - మధ్యలో నీబోటిగాళ్ళు తయారవుతున్నారు - యింక కర్ణాలెవరికి గావాలి?"

"అంతే బాబయ్యా - అంతే - నాయానికి రోజులు గావండి - అందుకే గదండయ్యా - ఊరి గొడవలు పయూరి అసామీలు సక్కబెడతన్నారూ-"

ఖంగలిని ఆగమని చెప్పి ఓమారు అప్పలరాజుని పరిశీలనగా చూసాడు రామచంద్రం.

"-మీ సింగారం కర్ణం ఏంటంటున్నాడూ?" అన్నాడు అదోలా.

ఆ బ్రాహ్మణ వీధిలో ఎనిమిది కొంపలున్నాయి. అందులో నలుగురు కర్ణాలున్నారు. అందరూ జ్ఞాతులే! చలపతి ఆ సింగారానికి కరణమయితే - రామచంద్రం అక్కడికి నాలుగు మైళ్లదూరంలోని రాచభూపాలపురం కర్ణం.

"అరేటంటారండి - ఆరూ, తమరూ క్రియకొస్తే వొకటే"

"ఆమాట అతగాడు అంటాడా?"

"మాటలకేందయ్యా - మనూరి యవ్వారాలు యిలా పయూరోళ్ళు --- మయాన ఆ సిన్నారావు బాబు లాగించేస్తున్నాడు -"

"ఆయనంతటి ఆయనొచ్చాడేంటి? ముసలయ్య యెళ్ళి ఆయన ముడ్డిలో దూరాడు - యింకీవూళ్ళో మగాడేలేనట్టు"

"సిత్తం - సిత్తం - తమరన్నమాట సరయిన మాట -" అని ఆగాడు -

"మనం యిలా వూరుకుంటే - పరశురాముడి పెళ్ళాం ముండ అన్నాయమై పోద్ది" అన్నాడు.

మంగలి గోళ్ళు తీస్తున్నాడు. అద్దంలో మీసం చూసుకుంటూ ఏమీ జవాబు చెప్పలేదు రామచంద్రం.

"ఆ సెలపతిగారు -- దాని దగ్గరేటుంది పొమ్మన్నారు"

"ఊఁ!"

"ఎవురికాడా ఏటీ ఉండదు - సూసీలా సూడాలన్నాను"

"అక్కడ తడిమాకే యిలా వొచ్చావన్నమాట-"

"ఆయన మీ అంత సారాతనయిన మడిసి కాదుగాని -- ఊరి కరణంగందా ముందస్తుగా అడగాలగదా బాబయ్యా-"

"నువ్వు మాత్రం తక్కువదిన్నావేటి? నువ్వు తగ్గేస్తున్నావేం?" - నాలిక పళ్ల మధ్య ఆడిస్తూ అడిగాడు.

"మరిడిరాజు గీయించుకుంటాడేమో - అడుగు-" అని మంగలితో మాటలాడుతూ చిలకా అప్పలరాజుకి వ్యవధానం యిచ్చాడు రామచంద్రం.

"సెప్పకపోడమేం?! సిన్న సిక్కుంది బాబయ్యా" - లేచి నిలబడి తిమ్మిర్లెక్కిన కాళ్ళు జాడిస్తూ అన్నాడు.

"ముసలయ్య నీకు దూరపు చుట్టమంటావు"- అన్నాడు.

"అదేం గాదన్నయ్యా - ఈడసలే పిడతగాడు. ఆ పరశురాముడి పెళ్ళాం యీడి కెప్పుడో మృదంగం వాయించి ఉంటుంది" లోపల్నుంచి వచ్చిన మరిడిరాజు అన్నాడు.

"ఎంత మాటబడితే అంత మాటంటావు నువ్వు -" అన్నాడు. అప్పలరాజు.

రామచంద్రం చిన్నగా నవ్వాడు.

"నేనూ విన్నాను అప్పలరాజా-"

"ఏందో బాబయ్యా - పున్నెం పాపం ఆ పరమాత్ముడికే దెలుసు - మాట మాత్రం పడిపోయాను - కూడదీసుకుందామన్నా వల్లగాదాయిరి! సీకుష్టులంతోరికే - తప్పలేదు - నానెంత!"

"రామాయణంలో పిడకల వేట ఎందుకులే - విషయం చెప్పు-"

"లోపలికి పదండి బాబయ్యా - మాటాడుకుందారి"

మండువా లోపలికి నడిచారు యిద్దరూ. నీళ్లు పెట్టమని అక్కడి నుంచే అరిచి - తూర్పు వైపు దొడ్డిలో కొబ్బరి చెట్టు కింద వాల్చిన కుర్చీలో కూర్చున్నాడు రామచంద్రం.

"ఎందాక వచ్చింది కథ?" సూటిగా అడిగాడు.

"చిత్తం - ఈ వూరి మనసబు గూడా ఆ ఉల్లోళ్లతో షరీకయి పోయాడండి."

"సిన్నారావు బాబు - ముందే రెయ్యి రెయ్యి మంటన్నాడు"

"ఆయనగారికి ఇందులో ఏముందబ్బా"-

"ఏమో - బాబయ్యా -లోగుట్టు పెరుమాళ్ల కెరుక - ఆ ముసలయ్యగాడి పొలాన్ని ఆనుకునే మా తోడల్లుడి భూముంది. ఈ మద్దినే ఈడు ఆ సిన్నారావు బాబు ఎంట తిరుగుతున్నాడు. దొంగనాయాల!"

"ఎవరు - ఆ సంద్రపోళ్ళ కుర్రాడు - ! మీ అత్తపోయినపుడు - దాని నగలు కనపడకపోతే నీ మీద కలబడ్డాడూ - ఆడేనా!"

"సిత్తం - తమరెరగనిదేముందండి - ఆడే ఆ దొంగనా కొడుకే - మస్తుగా వుంది లెండి. ముసిలయ్య భూమ్మీద కన్నేసినట్టున్నాడు"

"ఈ వూరి గొడవలు నాకేం తెలియటం లేదు అప్పుల్రాజూ"

"సిత్తం - సిత్తం మనూరి గొడవలు అన్న బాదేగాని ఎవ్వరెలా బోతే మనకేటయ్యా -"

"మీ చలపతి ఏమన్నాడేటి?"

"పిరికోడు బాబయ్యా - ఏటంటారూ- పెద్దోడు అయ్యేపుకాసినపుడు మనకెందుకూ అంటాడు-"

"అదీ నిజమే మరి!"

"మాటొరసకన్నాను గాని - అందల ఓ పితలాటకం ఉంది బాబయ్యా-"

"అదేంటదేంటి?"

"ఒయ్ - ఒయ్ - మీకు తెల్దేటి?"

"నాకేం తెలీదు - అప్పుల్రాజూ-"

"తాలూకాఫీసు లోపలికెళ్ళే వోరు తమరు - సెట్ల కింద ఏడిసేవోళ్ళం మేమూ-"

"ఏది - మీ మునసబు దొంగ రశీదులు గొడవేనా-?"

"సిత్తం -"

"ఇందులో --- కరణం చలపతీ ----" అంటూ ఆగి, "దొరకగూడదే -" అన్నాడు.

"ఎయ్యి పిట్టలు కొట్టిన రాబందుకి ఒకటే గాలి వానంట-"

రామచంద్రం తల అటూ యిటూ ఊపి - గొంతు తగ్గించి అడిగాడు - "చిన్నారావుగారు -- మన చలపతికి కవురెట్టాడా?"

"అలా ఎదరబడి పోతారా బాబయ్యా-"

"మరి...?

"మద్దిన మునసబున్నాడు గందా-"

"వాడొక వాజమ్మ గాకపోతే - తిన్న డబ్బుకి రసీదులు యిచ్చుకుంటాడా ఎవడయినా?" అన్నాడు రామచంద్రం.

"అందుకేగద బాబయ్యా - ఈ వూరెళ్ళి - పొరుగూరి వాడి కాళ్ళు పడతాంది-"

"సర్లే! ఆ విషయం మీ మునసబు కర్ణాలకి తెలియాలి - మధ్యలో మనమేం చెయ్యగలం?" నిట్టూర్చాడు రామచంద్రం.

"అలాగనీకు బాబయ్యా - పరశురాముడి పెళ్ళానికి ఏదోలా సెప్పి మీకాడికి పంపిస్తాను"

"ఏదర -- లోతు తెలియకుండా దిగ్గాడదు అప్పుల్రాజూ"

"సిత్తం - సిత్తం - మమ్మల్ని ఆ పరశురాముడేకొట్టాడు - మాకూ దెబ్బలు తగిలాయి - అని సరిటిపికెట్టు యిప్పించారంట సిన్నారోవుగారు - ఆ డాక్టరు సర్టిపికెట్టుతో పోలీసుస్టేషన్లో కేసు పెట్టించారంటండి-"

"ఊఁ!"

"ఆడు కొడతంటే - కాసుకున్నామని - తాగేసి తూలి పడిపోయాడనీ - పద్దంలో రాయి మీద పడ్డాడనీ...."

"బాగుందే-"

"తమంతట తామే ఆడిని ఆస్పత్రిలో చేర్పించామన్నీ"

"ఊఁ!"

"బిగ్గాకట్టారండి కత-"

"ఊఁ!"

"ఇటు యాల్లెంత మోపు చేసినా - పరశురాముడికే దెబ్బ మోపుగా తగిలిందండి - ఆ యినసపెట్టరు చిన్నారావు గోరి యియ్యంకుడి కమతంలో పాలేరు కొడుకంట-!"

"చాలా లాగావు - అప్పుల్రాజూ -"

"సిత్తం"

"దెబ్బలు ఎంతమందికి తగిలాయని సరిటిఫికెట్ పుచ్చుకున్నార్ట--?

"అది బాబయ్యా - పాయింటు! అందుకే గందా మీకాడి కొచ్చిందీ -" అంటూ ఆలోచించి -"ముగ్గురన్నదమ్ములకే అనుకుంటానయ్యా - నాలుగోవాడు నూకరాజని --అడికి సర్టిఫికెట్టు పుచ్చుకోలేదనుకుంటాను - లేదు బాబయ్యా - పుచ్చుకోలేదు -" అన్నాడు అప్పుల్రాజు.

"అలాగంటావా - మరయితే-"

"ఆడినీ పిలిపించొచ్చు గానండి - వొద్దు బాబయ్యా - యింకా ఎసరు మరగలేదు"

"సర్లే ముందు ఇటునించే నరుక్కొద్దాం"

"అలాగే బాబయ్యా - ఆ పరశురాముడి పెళ్ళాం మీకాడి కొచ్చే ఏర్పాటు సేస్తాను-" అంటూ లేచాడు అప్పుల్రాజు.

"అగాగు - ఆ పరశురాముడి పెళ్ళాం దగ్గరేంటుంది - బొచ్చు-"

"అదేటి బాబయ్యా - దానికేటయినా రాలితే మనగ్గాదంటండీ-"

"ఓరి యెర్రి తొత్తుకొడకా- ఆ ముసలయ్య్య, పొలానికి యింకోవేపు నువ్వులేవా-" అన్నాడు రామచంద్రం నవ్వి.

"అందాకా వొస్తేగదా బాబయ్యా -" దొంగ నవ్వు నవ్వాడు అప్పలరాజు.

"యిప్పటికి తేలావు-"

"తమరి ముందు - నానేపాటి బాబయ్యా"

"సరేగాని - ఆ నూకరాజుని కూడా ఓ కన్నేసి వుంచు -"

"తమరు సెప్పాలా బాబయ్యా-?"

"మీ తోడల్లుడు ఏమాత్రం మదుపెట్టాడంటావు-"

"మూడువేలయినా ఉండాలి బాబయ్యా"

4

సామర్లకోట బస్టాండు.

రామ కోవెల ఆడాళ్ళ కబుర్లతో, పిల్లల ఏడుపుల్తో, చిల్లర మల్లర వ్యాపారస్తుల అరుపులతో అడావుడడావుడిగా ఉంది. కూరేసిన బస్సుల్తో వచ్చి పది పదిహేను మందిని కక్కేసి, అంతకు రెట్టింపు జనాన్ని మింగేసి సాగిపోతున్నాయి బస్సులు.

స్టేషన్లో రైలు దిగి, పరుగులమీద అక్కడకు వచ్చాడు లోవరాజు. సింగారం బస్సువచ్చేసిందా - అని కొందరిని అడిగాడు; వెళ్ళిపోయిందా - అని కొందరినీ అడిగాడు. రాలేదని తెల్చుకున్నాక, కాస్త ఊపిరి పీల్చుకుని - ఎక్కడయినా కాస్త చోటు దొరికితే కూర్చోవచ్చని చూసాడు.

"ఓహోహోహో - లోవరాజా" అంటూ చప్పట్లు కొడుతూ ఎదురుగానున్న హోటల్లోంచి పిలుస్తున్న బుల్లిబాబు కనిపించాడు.

ఈ సోకుబాబు యింకా ఉండాడంటే - బస్సుయింకా ఎల్లలేదన్నమాట- లోవరాజు మనసు మరింత సర్దుకుంది. హోటల్ వేపు నడిచాడు.

"ఏటి బుల్లి బాబుగారో --- ఎటు పయ్యానం?"

"యింటికే లేవో - కాఫీ పుచ్చుకుంటావేటోయ్"

"ఎందుకండీ - కాఫీ ఇయ్యాలప్పుడు"

"అనకాపల్లి నుంచొస్తన్నావు గందా - కాఫీ తాగితే ఏటవుద్దో - కానీ కరుసెట్టవు గందా!"

"మీరు - కలిగినోరు - మీలాగుంటే గుండవఁయిపోనా?"

"ఓషోసి - ఏం కబుర్లు నేర్సావోయ్ - ఓ పక్క బెల్లం ఖాయిదా లాగుతావ్ - అటూ ఎవసాయం - మద్ది మద్దిన బ్లాకులోపిండి - అమ్ముతావ్ నీ లెక్క నాకెలా గొస్తదోయ్?"

అంటూ హోటలు డబ్బులు యిచ్చేసి బయట కొచ్చాడు. అతని వెనకాలే లోవరాజూ వచ్చాడు-

ఇద్దరూ రాం కోవెల దగ్గర నిలబడేసరికి - కంసాలి మాధవాచారి చేతి సంచీతో ఎదురొచ్చాడు -

"నువ్వెక్కడనుంచోయ్ - ఆచారీ-"

"నాగభూషణం గారింట్లో కార్యం గదండి, రాజమండ్రి పంపారు-"

"ఎలాగుందేటి బంగారం?"

గట్టిగా అడక్కండి - ఎవడయినా యింటాడు" - సంచీ గట్టిగా పట్టుకుని అన్నాడు.

"రాత్రేం సినిమా జూసావో-?"

"నేను ..... సినిమా ..... చూడవయ్యా లోవరాజూ ... బుల్లిబాబు గారి పరాచికాలు"

"అవున్లే - నువ్వు సామలాటాకీసు కెందుకెల్తావూ - మెరకీది సామలమ్మ కంపెనీ కెళ్తావుగాని -"

ఇంతట్లో - హాఫ్ పాంటూ, చొక్కా వేసుకున్న ఒకతను దగ్గరగా వచ్చి "బాబయ్యా - మనూరి బస్సు ఉందాండి?" అని అడిగాడు.

"-ఈయనెవడోయ్ - లోవరాజూ?" సంశయంగా అడిగాడు.

"నాను జలసూత్రపోళ్ళ కుర్రాణ్ణండి - ఉప్పర్లం" - అని అతనే జవాబు యిచ్చాడు.

"ఓరి... ఓరి... పాంటూ, చొక్కా యవ్వారం జూసి ఎవడూ అనుకున్నాను- నిన్నిందంట ఎప్పుడూ జూసినట్లేదురా -" అన్నాడు బుల్లిబాబు.

"ఈడు పడమటెల్లి - యెనకేసు కున్నట్టున్నాడు-" అన్నాడు లోవరాజు.

అతను తల గోక్కుంటూ - "కాకినాడ ఎల్లాను బాబయ్యా - మా బంధువొకడు రమ్మని కవురెట్టాడు-"

"అవునూ - పరశురాముడు ఎలాగున్నాడో వైనం దెలిసిందా - లోవరాజూ"

"నిన్న ఆస్పత్రిలో సూసాను బాబయా" అన్నాడు.

"ఎలాగున్నాడు - ఉప్పరీ!"

"మాటా పలుకూ లేదు - మడుసుల్ని పోల్తి పట్టడం లేదు-"

"అద్దరూపాయ డబ్బులకోసం -కొట్టేసుకున్నారు - లంజాకొడుకులు-" బుల్లిబాబు.

"ఆ అద్దరూపాయ కోసమే - మడిసి బతికేది బుల్లిబాబుగారో! నానీ యేపారం సెయ్యడవేల - యింటో కూకోకూడదా-"

"సూడవోయ్ - ఆచారీ! లోవరాజు ఎలాగంటన్నాడో!"

"అలా అనికండి బాబయ్యగారూ! రాజమండ్రం ఎల్లానా - ఆ కొట్టోడు - పదేళ్ళ నుంచీ సెలవు. వాడికి - పైసా - అంటే ప్రాణం! నా బేరం వదలలేడు - పైసా తగ్గించడు - ఆడికిమేడలున్నాయి - నేను గుడిసెలో ఉన్నాను. వాడు అర్థ రూపాయికి చూసుకోడానికీ, నేను తగ్గించమనడానికీ - సాటవుద్దాండి! ఆశంటే - వాడిది" - అన్నాడు మాధవాచారి.

"నువ్వు... అమ్మ - అమ్మ - ఏం లెక్కలుగడతావు ఆచారీ!"

"మీరు మాత్రం కట్టరేటండీ-"

"మాదంతా తినేత కంపనీ నోయ్ - కాకపోతే సినిమాల కోసం టవును కెల్తామేటోయ్-"

"సినిమాల కోసమయితే - లెక్కట్టకపోవచ్చయ్యా - నాబోటి కట్టపడే వోడి దగ్గర దమ్మిడీ బెసగరు బాబయ్యా-"

"ఓరి ఉప్పరాడా - ఏం మాటలు నేర్పావురా"

"ఈడియ్యేం తెలివితేటలు బుల్లిబాబుగోరూ - ఈడ ముసలయ్య పరశురాముడిని కొట్టారన్నారు - ఆడ పెద్దలంతా గోదాలోకి దిగిపోయారు -" అన్నాడు లోవరాజు.

"అప్పలరాజుగాడు - రాంసెంద్రం గోర్ని ముగ్గులోకి లాగాడు-"

"ఆడు లాగాపోతే ఈరే దిగిపోతారు-లేకపోతే ఆరి కడుపెలా నిండుతాదీ-"

"మీకిది తెలుసా?" అటూ యిటూ చూనస్తూ నెమ్మదిగా అన్నాడు మాధవచారి.

"ఏటి -?" కుతూహలంగా అడిగాడు బుల్లిబాబు.

"రాంసెంద్రంగారిని - సిన్నారావుబాబు కొట్టారంటండి-"

"స!- కొట్టుండరు - కొడతాననుంటారు" లోవరాజు-అన్నాడు

"అంటారంటారు - వూళ్ళో జనం గాజులు తగిలించుకూ్కర్చుంటే - పయిూరోళ్ళు కొడతామనీ అంటారు-కొట్టినా కొడతారు-" అన్నాడు బుల్లిబాబు కాస్త ఉద్రేకంగా.

పదిహేను ఎకరాల ఆసామీ బుల్లిబాబు. అతనికి ఊరిని ఏలాలనుంది - అతని తండ్రి మనకెందుకొచ్చిన రాజకీయాలు - అని పడనివ్వటం లేదు.

"సిన్నారోవు బాబుగోరు - అంత తొందర పడే మడిసి గాదండి" - ఎవరూ మాట్లాడకపోయేసరికి లోవరాజే అన్నాడు.

"ఏటో - ఏటి లోవరాజు - ఆరి మాట మాటాడతన్నావ్!"

"జనం మీద బతికాల్సిన మడిసి గదండీ బుల్లిబాబుగోరూ - జనాన్ని ఏలేవారి ఎనక నుండకపోతే అవుద్దంటండీ-"

"నిజం సెప్తే ఎందుకో అందుగ్గలిపేత్తారు - పెజ" - లోవరాజు అక్కడ నుంచి వెళ్ళిపోబోయాడు.

"ఆగవో - ఆగవో -" అంటూ చెయ్యి పట్టుకు ఆపాడు బుల్లిబాబు.

"నాకెందుగ్గానండి - బుల్లిబాబుగోరూ - సిన్నారోవుగారేం సిన్నోరుగాదు - ఇలాంటి యిసయాల్లోకి దిగిపోవడానికి - సెయ్యి జేసుకోడానికీ -" అన్నాడు లోవరాజు.

"వారికీ - వారికీ మధ్యన - ఎన్ని దొబ్బుదెగుళ్ళున్నాయో -" అన్నాడు ఓ కొత్త మనిషి. అందరూ అటు చూసారు. కాస్త నల్లగా - గుమ్మటంలా - మొహం మీద నామాలతో --

"తమరు-?" అన్నాడు లోవరాజు.

"మావూరు రాచభూపాలపురం - మా వూరికర్ణమే మీ రామచంద్రం"

"సెప్పండి - సెప్పండి - మీకే తెలియాలి అసలు సంగతులు -" అన్నాడు బుల్లిబాబు పట్టి పట్టి మాట్లాడుతూ.

"ఏం చెప్పమంటావు నాయనా - చిన్నారావు ఎలక్షన్లో నాగలివేపు - మా ప్రెసిడెంటు - ఇద్దరు గట్టానూ దాంతోనే పోతానూ అంటాడు. ఇహో - మా కర్ణం! ఆయనా - మా ప్రెసిడెంటూ ఒహటే రాసుకుపూసుకుతిరుగుతారు - దాంతో మా వూరంతా ప్రెసిడెంటు ఏం జెపితే అంత! మాలాళ్ళు తప్పిస్తే - తతిమ్మా అందరూ ఆవూ దూడకి గుద్దేసారు. ముందుగా అందరూ నాగలి-నాగలి అని చెప్పి - యిలా చేస్తే ఎలాంటి వాడికయినా మంటెత్తి పోతుంది గదా-"

"అందుకంటండీ - రామసెంద్రం గోరిమీద చెయ్యి జేసుకుంట" అన్నాడు బుల్లి బాబు.

"ఆమాత్రానికే - ఎవరు నాయనా - తన్నేది? మా కర్ణం - ముదుస్తుగా ఆ చిన్నారావు జీపు ఎక్కాడు - ఆ సమయానికి ప్రెసిడెంటు ఊళ్ళోలేడు - ఆయన వచ్చి యిదేంటయ్యా కరణం యిలా చేసావు - అని అడిగేసరికి - కచ్చుల్లోనే పారుకున్నాడు! ఉన్న వూరి దెయ్యమా - పారుగూరు దయ్యామా - అని లెక్కలేసాడు! దానితో - చిన్నారావుకి మండిపోయింది - బ్రాహ్మడుగదా అని వదిలేసాడు -" అని మాట మధ్యలో ఆపి బస్సొచ్చిందని పరుగెట్టాడు.

"ఈయనకీ - రాంసెంద్రంగారికీ పడదనుకుంటాను -" అన్నాడు ఆచారి

"అన్నిటిలోనూ - రాజకీయవేఁ - స!" అన్నాడు లోవరాజు.

"మా పట్నం తోడల్లుడంటాడండీ - అయిదేళ్ళ కోసుట్టు ఓటేసే వోడికి రాజకీయాలక్కర్లేదు గాబట్టే - అయిదేళ్ళూ ఏలేవోడి ఆటే రాజకీయం - మాటే రాజకీయం-"

"అంత దెయిర్నం లేనోడు దిగ్గాడదు - ఊరి పరువు సెడగొట్టాడు రాం సెంద్రంగోరు-" అన్నాడు బుల్లిబాబు.

"ఆరంత సులువుగా ఒగ్గీరండి - పరశురాముడి పెళ్ళాం యింకా ఆయన సుట్టే తిరుగుతుందండి-"

5

భద్రాచలం తల దిమ్మెత్తినట్లు ఉండిపోయాడు.

కాస్తతేరుకుని - "పెతి పైసాకీ లెక్కసూసుకుంటాడా ముసలయ్యా - ఆడికి అప్పా? నాను నమ్మను గాక నమ్మను అన్నాడు.

"మానియ్యావో భద్రాచలం - మానియ్! బూమిలో బూమి కలుస్తాదని ఆసి పడ్డావు - తప్పులేదు - ముందూ ఎనకా సూసుకోలేదు - ఓ పత్రం పాడూ లేకుండా ఆ ముసలయ్యగాడి కేసుకు మదుపు యెట్టావు - సిన్నారావు బాబున్నాడని నీ దెయిర్యం - ఇప్పుడా ముసిలయ్యా - బూమి మొత్తం తనఖాలో ఉందని తెలుసుకోలేకపోయావు - అనుభవించు" అనేసి ఆ మనిషి వెళ్ళిపోయాడు.

భద్రాచలంకి ప్రాణం ఉసూరుమంది.

ఇదంతా నిజమేనా?- వందోమారు ప్రశ్నించుకున్నాడు. ఆ రోజు రాత్రి సిన్నారావు బాబుగారి మనిషి వచ్చి పిలిస్తే తను వెళ్ళాడు. ముసిలయ్యా - వాడి తమ్ముళ్ళూ - ఓపక్క సిన్నారావు ఓపక్క. ఆ బాబు గుమాస్తా తనను పక్కకి తీసుకెళ్ళాడు. నిజమే! ఆ భూమిమీద తనకు ఆశవుంది - తన దగ్గర డబ్బూ వుంది! "సమయం జూసి ఓ నొక్కు నొక్కితే - ఆ భూమిని నవగ్గా కొట్టీయొచ్చు"- అన్నాడు గుమస్తా. నిజమే గదా! మూడు వేల రూపాయలు అప్పటికప్పుడు యిచ్చాడు - అది మొదలుకుని ఆ ముసిలయ్యో - ఆయన పేరు చెప్పి మరొకళ్ళో వచ్చి - తన దగ్గిర అడపాదడపా తీసుకుంటూనే వున్నారు - మొత్తం మదుపు ఏడు వేలకి చేరుకుంది. అలాగని వూరుకున్నాడా? ఎన్నిసార్లు ఆ బాబుకోసం తిరిగాడు - ఓ సారి కనిపిస్తాడు - ఓ సారి కనిపించడు - ఓమారు ఆ గుమాస్తా కనిపిస్తాడు - అంతామాయే! ముసలయ్యచేత వేలిముద్ర వేయించి ఓ పత్రం యిప్పించమంటే అలాగే అంటాడు - నామీద నమ్మకం లేదా అంటాడు. ఈ మధ్యలో అప్పలరాజు గాడొకడు - ఆడు ఆ పరశురాముడి పెళ్ళాన్ని ఎగసనదోసి కేసు మోపు చేసాడు. ఆ నూకరాజు గాడిని అన్నదమ్ముల్నించి తప్పించి - ఆ బూమి కోసమే సస్తన్నాడా? - ఆడికాడ అంత డబ్బు ఎక్కడుంది? ఏటో - అంతా మాయ!

"ఎవడా తనఖాపట్టినోడు?"

"యింకెవ్వడూ? నీ తోడల్లుడే!"

భద్రాచలం యింటికి చేరుకున్నాడు-

"ఇదంతా మీ బావ సేయించిందే"- అని పెళ్ళాం మీదకి ఒంటికాలుమీద లేచాడు.

"సాతకానోడా - యెల్లి మా బావమీద కలబడు - నన్నంటే యిల్లు నిప్పెట్టేత్తాను" అంది పెళ్ళాం.

6

అది బుధవారం సంత

సంత చావిళ్ళ దగ్గర ఒకటే జనం. సంతచేసుకున్న జనం వెళ్తూ వుంటే - వచ్చే వాళ్ళు వస్తూనే వున్నారు. రోడ్డు మీద బళ్ళు పోటానికి కూడా చోటులేదు.

చిన్నారావు కొత్తగా కొన్న చిన్నకారు హారన్ తెగ మోగుతోంది. జనం తప్పుకొని చోటుపడుతున్నారు. సంత జాగా దాటి, బయటకు చేరే సరికి, కారుకి అడ్డంగా నిలబడిపోయాడు భద్రాచలం. హారన్ కొట్టినా కదలకపోయేసరికి, విసుగెత్తిన డ్రైవర్ తలుపు తీసుకొని బయటకు వచ్చాడు.

ముందు సీట్లో అప్పలరాజునీ, వెనక సీట్లో చిన్నారావుబాబుతో రామచంద్రాన్నీ చూడగానే మరింత రెచ్చిపోయాడు భద్రాచలం.

వినోదం చూస్తున్న జనంలో చిన్నారావుని చూడగానే వినయం ప్రవేశించింది. వారు భద్రాచలాన్ని పట్టుకుని లాగేసారు. "తమరెల్లండి బాబయ్యా" అంటూ కారుకి చోటు యిచ్చారు.

కారు ఆ స్థలం నుంచి దూసుకుపోగానే - భద్రాచలాన్ని వదిలేసారు. - తాగుబోతు నాయాల - అని తిట్టారు. 'చేసిందంతా నీ తోడల్లుడయితే - ఆ బాబేం చేసాడు?' అని కూడా అన్నారు.

మరుసటి రోజు వీధిలో మంచం మీద దుప్పటి కప్పుకుని పడుకున్న అప్పలరాజుని భద్రాచలం నరికేసాడు - పొరపాటేం జరిగిందంటే - తల అనుకుని కాలు నరికాడు

7

ఇరవై ఏళ్ళు గడిచాయి.

ఇప్పుడు -

చిన్నారావుకి వంట్లో బాగోలేదు. హైదరాబాదులో అల్లుడు చేత కట్టించిన సూపర్ స్పెషాలిటీ అస్పత్రిలో ఉన్నాడు. పెద్ద కొడుకు రెండవసారి మంత్రిగా ప్రమాణ స్వీకారం చేసాడు.

రామచంద్రానికి కరణీకం అందరిలాగే పోయింది. అయినప్పటికీ అతను భూములు సంపాదించాడు. అయిదుగురు కూతుళ్ళకి మొగుళ్ళను సంపాదించాడు. ఇద్దరు కొడుకులకి ఉద్యోగాలు సంపాదించాడు.

అతని తమ్ముడు మరిడిరాజు మాత్రం పాతకాలపు యింటిలో వాలిపోతున్న పై కప్పు కింద బ్రతుకుతూ - చావు కోసం ఎదురు చూస్తున్నాడు. భార్య ఆ యింటా ఈ యింటా పనిచేసి తెచ్చిన దానితో అతని రోజులు గడుస్తున్నాయి.

హత్యానేరం మీద ఏడేళ్ళు జైలులో ఉండి - విడుదలయి వచ్చి ఏడాది తిరగకుండా చనిపోయాడు భద్రాచలం.

ఇటు ముసలయ్య భూమిని తనఖా పట్టుకుని, అటు దాని మీద ఆశతో వున్న భద్రాచలాన్ని బాగా మదుపు పెట్టనిచ్చి - ఒక దెబ్బతో అన్నిపిట్టలనూ కొట్టేసిన అప్పలరాజు దగ్గరే ఉండిపోయింది అతని మరదలు. కుంటికాలుతో తిరుగుతూనే కొడుకుని బెంగుళూర్లో పెట్టి చదువు చెప్పించాడు అప్పలరాజు.

పరశురాముడు బతికి బయటపడ్డా - ఆ కేసులో ముసలయ్య ఆఖరు తమ్ముడికి ఓ ఏడాది శిక్ష పడింది. ఆ తర్వాత ఆ అన్నదమ్ముల మధ్య పచ్చగడి వేస్తే భగ్గు మంటూనే వుంది.

చివరగా

ఆ వూళ్ళో ముసలయ్య కుటుంబం కూడా రైతులనిపించుకోటం మానేసి - పరశురాముడితోబాటు కూలికి వెళ్ళి వస్తూనే వున్నారు.

ఎప్పుడయినా ఎదురుపడితే -

'అద్దరూపాయగాళ్ళు' అంటూ వాళ్ళందరినీ జనం వేళాకోళం పట్టిస్తూనే వున్నారు.

8

సింగారం గ్రామం నిర్నిమిత్తంగా జీవితం కొనసాగిస్తోంది.

('రచన' ఫిబ్రవరి, 2000)